



Polismyndighetens behandling av personuppgifter i vissa brottsanmälningar i Durtvå

1. SAMMANFATTNING

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har granskat om Polismyndighetens behandling av personuppgifter i it-systemet Durtvå (datoriserad utredningsrutin – tvångsmedel) är förenlig med 4 kap. 3 § polisens brottsdatalag. I paragrafen regleras hur länge personuppgifter i en brottsanmälan som längst får behandlas om anmälan inte har lett till någon förundersökning eller motsvarande utredning.

Nämnden riktar allvarlig kritik mot Polismyndigheten som, trots att myndigheten haft åtta år på sig, ännu inte fullt ut har anpassat Durtvå till bestämmelserna i 4 kap. 3 § polisens brottsdatalag. Detta har medfört att personuppgifter i ett mycket stort antal brottsanmälningar har kommit att behandlas i Durtvå under längre tid än vad som är tillåtet. Att Durtvå dessutom är ett it-system med omkring 25 000 behöriga användare gör detta särskilt allvarligt ur ett integritetsperspektiv.

Efter att nämnden inledde sin granskning har Polismyndigheten till viss del anpassat behandlingen av personuppgifter i Durtvå till kraven i 4 kap. 3 § polisens brottsdatalag. Nämnden uppmanar Polismyndigheten att skyndsamt vidta de ytterligare åtgärder som är nödvändiga för att fullt ut anpassa behandlingen till bestämmelserna. Nämnden avser att följa upp resultatet av Polismyndighetens arbete.

2. BAKGRUND

2.1. Inledning

Polisdatalagen (2010:361) (PDL) trädde i kraft den 1 mars 2012. Enligt övergångsbestämmelser behövde emellertid flera av lagens bestämmelser inte tillämpas förrän den 1 januari 2018. Det gällde bland annat vissa bestämmelser om längsta tid för behandling av gemensamt tillgängliga personuppgifter i brottsanmälningar och förundersökningar (3 kap. 10 och 11 §§ PDL). Anledningen till att bestämmelserna inte behövde tillämpas under en övergångsperiod var att det krävdes anpassningar av polisens it-system och i vissa fall nya rutiner för automatiserad återkoppling till polisen från åklagarväsendet och domstolar. Utgångspunkten var dock att polisen skulle skapa förutsättningar för att tillämpa bestämmelserna så snart som möjligt.¹

Inom ramen för nämndens tillsynsverksamhet under år 2018 framkom det att Polismyndighetens it-system för att registrera brottsanmälningar och uppgifter i förundersökningar, Durtvå (datoriserad utredningsrutin – tvångsmedel), saknade tekniska funktioner för att sluta behandla personuppgifter i enlighet med 3 kap. 10 § polisdatalagen. Nämnden beslutade därför den 14 november 2018 att granska om Polismyndighetens behandling av personuppgifter i Durtvå är förenlig med bestämmelserna i 3 kap. 10 § polisdatalagen, eller motsvarande bestämmelser i den lag som gäller från den 1 januari 2019.

Den 1 januari 2019 upphävdes polisdatalagen och ersattes av lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område (polisens brottsdatalag). Bestämmelser som motsvarar 3 kap. 10 § polisdatalagen finns nu i 4 kap. 3 § polisens brottsdatalag.

2.2. Rättsliga utgångspunkter

I 4 kap. 3 § polisens brottsdatalag regleras hur länge personuppgifter i vissa brottsanmälningar får behandlas. Paragrafen gäller enbart för personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga. Den reglerar dessutom enbart hur länge personuppgifter får behandlas inom tillämpningsområdet för polisens brottsdatalag. Bestämmelserna i paragrafen hindrar därmed inte att uppgifterna fortsätter att behandlas under längre tid för exempelvis arkivändamål.²

Enligt 4 kap. 3 § första meningen polisens brottsdatalag får personuppgifter som finns i en brottsanmälan inte längre behandlas om anmälan avskrivs på grund av att den påstådda gärningen inte utgör brott. Det kan till exempel handla om så kallade okynnesanmälningar, som oftast sker i syfte att trakassera eller svärta

¹ Prop. 2009/10:85 s. 279 och prop. 2013/14:192 s. 11 f.

² Prop. 2017/18:269 s. 126.

ner den anmälde. Det kan också handla om anmälningar som bygger på bristande verklighetsuppfattning hos anmälaren, till exempel på grund av sjukdom.³

Enligt 4 kap. 3 § andra meningen polisens brottsdatalog får personuppgifter i en brottsanmälan som i annat fall inte har lett till förundersökning eller annan motsvarande utredning inte behandlas när åtal inte längre får väckas för brottet (så kallad preskription). Fram till den tidpunkten kan en förundersökning fortfarande inledas om det kommer fram omständigheter som gör att brottet kan klaras upp. När brottet inte längre kan bli föremål för åtal får uppgifterna däremot inte längre behandlas. Motsvarande gäller om brottet är preskriberat redan när anmälan görs.⁴

Av 35 kap. 1 och 4 §§ brottsbalken (BrB) framgår det att brott som inte kan ge längre straff än fängelse i ett år som huvudregel preskriberas två år efter den dag då brottet begicks. Brott som kan ge längre straff än fängelse i ett år preskriberas efter fem år eller mer beroende på brottets straffskala och de allvarligaste brotten preskriberas aldrig (35 kap. 1 och 2 §§ BrB). Några exempel på brott som preskriberas efter två år är ringa misshandel (3 kap. 5 § BrB), olaga hot (4 kap. 5 § BrB), förtal (5 kap. 1 § BrB), köp av sexuell tjänst (6 kap. 11 §) och ringa stöld (8 kap. 2 § BrB).

3. UTREDNINGEN

Nämnden har ställt skriftliga och muntliga frågor till Polismyndigheten om bland annat varför Durtvå saknar tekniska funktioner för att sluta behandla personuppgifter i de fall som anges i 4 kap. 3 § polisens brottsdatalog, vilka konsekvenser det har fått och vilka åtgärder myndigheten har vidtagit eller planerar att vidta för att se till att bestämmelserna efterlevs.

Polismyndigheten har anfört bland annat följande.

När ett ärende i Durtvå inte längre ska behandlas i den brottsbekämpande verksamheten ska det avställas för arkivering i en avskild del av it-systemet. Ett ärende som inte är åtkomstskyddat eller avställt för arkivering är tillgängligt för alla användare som har behörighet till Durtvå. I nuläget har ca 25 000 personer behörighet till it-systemet.

Inför ikraftträdandet av de bestämmelser i polisdatalagen som skulle börja gälla den 1 januari 2018 företog Polismyndigheten ett arbete med att tillse att funktioner implementerades i Durtvå i enlighet med dessa bestämmelser. Av förbi-seende omhändertogs dock inte arbetet med att införa funktioner i enlighet med

³ Prop. 2017/18:269 s. 305 och prop. 2009/10:85 s. 228.

⁴ Prop. 2017/18:269 s. 305 och prop. 2009/10:85 s. 347.

3 kap. 10 § polisdatalagen (nu 4 kap. 3 § polisens brottsdatalag) i detta arbete. De ärenden som omfattas av den paragrafen kom därmed att avställas för arkivering efter samma tid som övriga ärenden i Durtvå, det vill säga fem år efter utgången av det kalenderår då ärendet avslutades.

När det gäller ärenden som omfattas av 4 kap. 3 § första meningen polisens brottsdatalag finns nu en automatiserad avställningsfunktion på plats sedan februari 2019 som gör att ärenden avställs samma dag som det fattas beslut om att inte inleda förundersökning på grund av att den påstådda gärningen inte utgör brott. Även tidigare avslutade ärenden som omfattas av bestämmelsen avställdes i februari 2019, med undantag för några hundra ärenden som ännu inte har kunnat avställas på grund av ett tekniskt problem. Dessa ärenden kommer att avställas genom manuella åtgärder.

De ärenden som omfattas av 4 kap. 3 § andra meningen polisens brottsdatalag är svårare att avställa i Durtvå. Det beror på att ärenden i Durtvå inte kategoriseras efter brott utan efter så kallade brottskoder, som kan omfatta flera brott med olika preskriptionstid. Polismyndigheten har påbörjat ett arbete för att utveckla en funktionalitet i Durtvå för automatisk avställning som baseras på brottets preskriptionstid. Någon tidsplan för när arbetet kan vara helt omhändertaget kan i dagsläget inte anges. Under tiden som arbetet pågår kommer Polismyndigheten att gå igenom vilka brottskoder som omfattar brott med kortare preskriptionstid för att försöka identifiera ärenden i Durtvå som borde ha avställts.

När det gäller antalet ärenden som omfattas av 4 kap. 3 § första meningen polisens brottsdatalag bedömer Polismyndigheten att det i december 2018 fanns ungefär 125 000 ärenden i Durtvå från åren 2013 – 2018 som inte hade avställts trots att det hade fattats beslut om att inte inleda förundersökning på grund av att den påstådda gärningen inte utgjorde brott.

Hur många ärenden som borde vara avställda enligt 4 kap. 3 § andra meningen polisens brottsdatalag går det inte att få fram någon uppgift om i Durtvå, eftersom brottskoderna omfattar brott med olika preskriptionstid. Under åren 2013 – 2018 var det drygt 3 500 000 ärenden där förundersökning på grund av olika anledningar inte inleddes. Hur många av dessa som omfattar brott med en preskriptionstid under fem år går inte att uppskatta.

4. NÄMNDENS BEDÖMNING

Sedan den 1 januari 2018 får Polismyndigheten inte längre behandla personuppgifter i en brottsanmälan som har avskrivits på grund av att den påstådda gärningen inte utgör brott. Personuppgifter i en brottsanmälan som i annat fall inte

har lett till någon förundersökning eller motsvarande utredning får inte behandlas efter det att brottet har preskriberats. Det följer numera av bestämmelserna i 4 kap. 3 § polisens brottsdatalag.

Nämnden riktar därför allvarlig kritik mot Polismyndigheten som ännu inte fullt ut har anpassat sitt viktigaste it-system inom utredningsverksamheten till de angivna bestämmelserna. Det är anmärkningsvärt att centrala bestämmelser som styr hur länge personuppgifter får behandlas kan förbises – särskilt med hänsyn till att Polismyndigheten har haft åtta år på sig att anpassa sina it-system till regelverket.⁵ Den bristande anpassningen har medfört att personuppgifter i ett mycket stort antal brottsanmälningar har kommit att behandlas i it-systemet Durtvå under längre tid än vad som är tillåtet. Att Durtvå dessutom är ett it-system med omkring 25 000 behöriga användare gör detta särskilt allvarligt ur ett integritetsperspektiv.

Efter att nämnden inledde sin granskning har Polismyndigheten genomfört åtgärder för att se till att brottsanmälningar som avskrivs på grund av att den påstådda gärningen inte utgör brott avställs direkt. En ny automatiserad funktion för detta har införts och tiotusentals brottsanmälningar som bedömdes omfattas av bestämmelsen i 4 kap. 3 § första meningen polisens brottsdatalag har avställts i efterhand. Några hundra sådana ärenden återstår dock att avställa.

Nämnden noterar att Polismyndigheten, när det gäller andra brottsanmälningar som inte har lett till någon förundersökning eller motsvarande utredning, har påbörjat ett arbete i syfte att utveckla en automatiserad funktion för avställning som baseras på brottets preskriptionstid. Under tiden som det arbetet pågår är det emellertid viktigt att Polismyndigheten även vidtar åtgärder för att identifiera de ärenden som omfattar brott som redan är preskriberade och som därför inte får behandlas enligt bestämmelsen i 4 kap. 3 § andra meningen polisens brottsdatalag. Att enbart identifiera ärenden som omfattar brott med kortare preskriptionstid är i det avseendet inte tillräckligt, eftersom preskriptionstiden som huvudregel räknas från den dag brottet begicks. Den tidpunkten kan i vissa fall ligga långt tillbaka i tiden redan när anmälan görs.

Nämnden uppmanar Polismyndigheten att skyndsamt vidta de ytterligare åtgärder som är nödvändiga för att anpassa behandlingen av personuppgifter i Durtvå till kraven i 4 kap. 3 § polisens brottsdatalag. Nämnden avser att följa upp resultatet av Polismyndighetens arbete i detta avseende.

⁵ Prop. 2009/10:85 beslutades den 21 december 2009.

5. BESLUT

Med dessa kritiska synpunkter avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Barbro Thorblad, Cecilia Dalman Eek, Linnéa Darell, Christina Linderholm, Ewa Samuelsson, Mats Sander och Jonas Åkerlund (enhälligt).

Föredragande: Fabian Holgersson

Expedition till:

Polismyndigheten, Rättsavdelningen, Enheten för rättslig styrning och stöd
(dnr A603.616/2018)

Kopia för kännedom till:

Datainspektionen